ID-DJAKNI FIL-KNISJA ...SEJĦA GĦAD-DJAKONIJA

Fr Charles Buttigieg

"...u ħatru 'l Stiefnu, raġel mimli bil-fidi u bl-Ispirtu s-Santu, u 'l Filippu u 'l Prokoru u 'l Nikanor u 'l Timon u 'l Parmenas u 'l Nikolas, proselitu minn Antijokja; qegħduhom quddiem l-appostli, u dawn talbu u qiegħdu jdejhom fuqhom"

(Atti 6:5-6)

Fil-Ġdid Testment

Il-kelma griega għal djaknu hija ‘diakonos’ li nsibuha 29 darba fil-Ġdid Testemnt, litteralment il-kelma tfisser ‘dak li jservi f’nofs (dia) imwejjed’ (ara Matt 22:13 u Ġwanni 2:5-9). Kristu (Kyrios) nnifsu hu msejjaħ diakonos f’Rum 15:8 u Gal 2:17. Is-sejħa għad-djakonat insibuha rrakkontata b’mod ċar fil-ktieb tal-Atti tal-Appostli miktub minn San Luqa, fejn naraw il-għażla tas-seba` djakni, fosthom lil San Stiefnu li ta xhieda tad-djakonija tiegħu bl-iktar mod perfett permezz tal-martirju: “...u ħatru ’l Stiefnu, raġel mimli bil-fidi u bl-Ispirtu s-Santu, u ’l Filippu u ’l Prokoru u ’l Nikanor u ’l Timon u ’l Parmenas u ’l Nikolas, proselitu minn Antijokja; qegħduhom quddiem l-appostli, u dawn talbu u qiegħdu jdejhom fuqhom.” (Atti 6:5-6). Dawn id-djakni ġew maħturin mill-appostli mmexxija mill-Ispirtu s-Santu, sabiex jgħinuhom fil-ħafna xogħol tagħhom qalb l-ewwel komunitajiet insara. Id-djakni magħżula minn fost il-komunità ġew ippreżentati quddiem l-appostli li talbu flimkien u poġġew idejhom fuqhom sabiex iwettqu l-missjoni meħtieġa tagħhom. Bħala ministeru żgur li kellhom l-organizazzjoni tal-agape fil-liturġija u l-ministeru tal-karità tal-isqof.

Naraw ukoll li fiż-żmien San Pawl kien hemm diversi kollaboraturi, persuni sabiex flimkien mal-appostli jaħdmu biex jixxandar il-vanġelu ġdid ta’ Kristu lill-ġnus kollha, fost dawn insibu d-’Diakonoi’ li bħala djakni kellhom diversi ħidmiet. Huwa

importanti li dawn il-ministri fil-Knisja kienu dejjem jinħatru bl-approvazzjoni ta' ministri oħrajn u wara li kien ikun aċċertat li kienu kandidati maturi u mistħoqqa.

Fl-ewwel żminijiet id-djakni kienu jqassmu l-Ewkaristija lill-ġemgħa liturġika u lill-morda, kienu janimaw it-talb waqt l-Ewkaristija u kienu wkoll jieħdu ħsieb l-amministrazzjoni tal-flus u l-ġid tal-Knisja. Infatti minħabba l-ħidma tagħhom fil-Knisja bħala kollaboraturi tal-isqfijiet, id-djakni għall-ewwel kellhom importanza kbira saħansitra iktar mill-presbiteri, dawk li kienu saċerdoti; iżda mbagħad wara l-presbiteri bdew jieħdu iktar tmexxija f'idejhom. Ħafna kienu dawk id-djakni fl-ewwel żminijiet tal-Knisja li ħadu l-martirju. Ilkoll nafu bil-martirju ta' San Lawrenz (Laurentius, Christi Martyr), l-ogħla wieħed mis-seba` djakni ta' Ruma li kellu l-Papa Sistu II u li kien iwettaq id-djakonija qalb l-foqra ta' Ruma, it-teżori tal-Knisja. Huwa twieled fi Spanja fis-sena 226 u ħa l-martirju fl-10 ta' Awwissu ta-sena 258 fil-persekuzzjoni ta' Valerjanu u ġie midfun fiċ-ċimiterju ta' Ciriaca fil-Verano ġewwa Ruma. Is-sinodu ta' Arles fi Franza fis-sena 314 stabilixxa id-differenza bejn id-djakni u l-presbiteri fejn dawn tal-aħħar jikkonsagraw l-Ewkaristija.

Ir-Rit tal-Ordinazzjoni tad-Djakonat

Nistgħu nifhmu aħjar l-ordni tad-djakonat billi nagħtu ħarsa wkoll lejn ir-rit tal-Ordinazzjoni tad-Djakonat innifsu meta l-Isqof jordna djaknu. L-ewwel issir il-Petizzjoni lill-Isqof minn dak li jkun inkarigat mill-formazzjoni tal-kandidat għad-djakonat; imbagħad issir l-omelija mill-Isqof u wara l-interrogatorju. Dak li se jkun ordnat djaknu jagħmel wegħda importanti ta' ubbidjenza lill-Isqof u wara titkanta l-litanija tal-qaddisin. Il-mument l-aktar solenni huwa it-Tqegħid tal-Idejn mill-Isqof waħdu, fis-skiet u t-Talba Konsagratorja. Id-djaknu l-ġdid jilbes l-istola u d-dalmatika. Wara l-Isqof jagħtih l-Evanġelarju u l-Bewsa tal-Paċi.

It-talba konsagratorja għad-djakonat turi l-funzjoni liturġika li għandu djaknu u r-rabta tiegħu mal-liturġija tal-Knisja. Turi wkoll is-

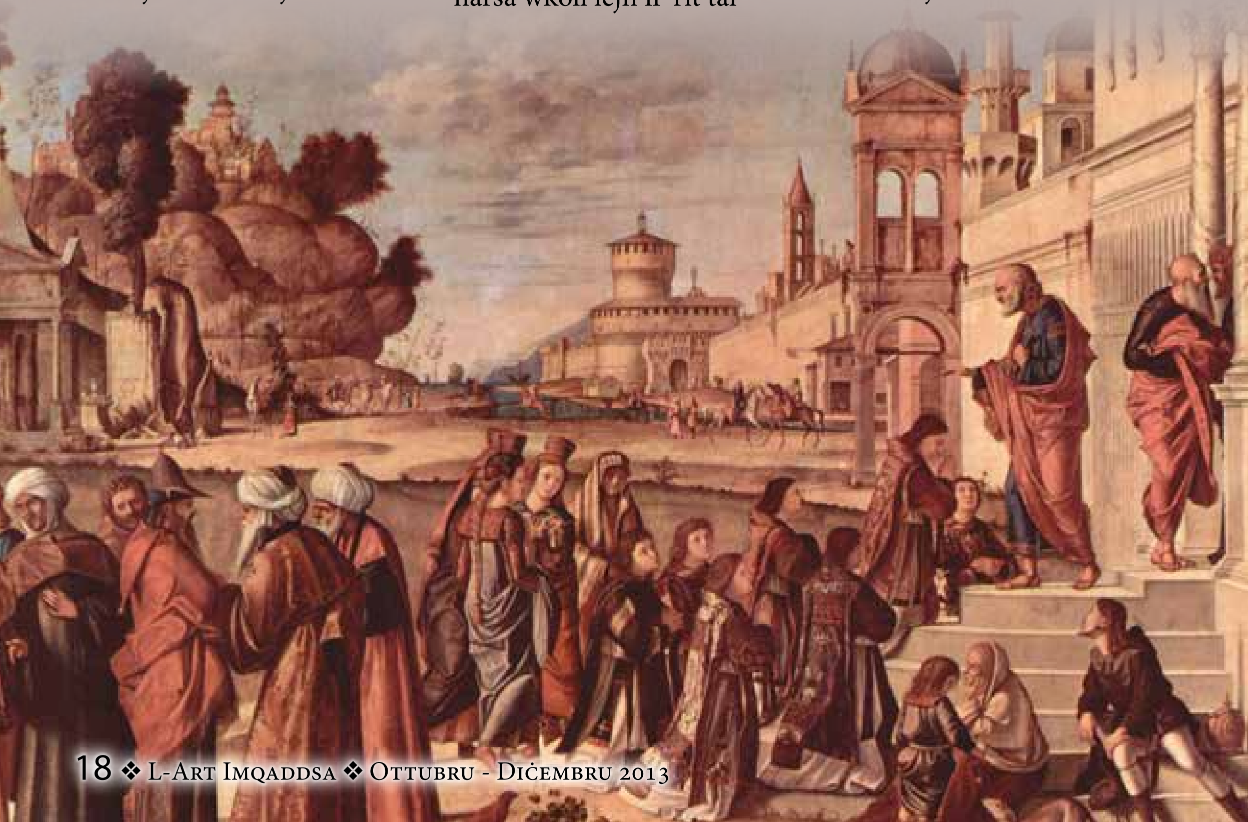

servizz għall-karità li għandu jkollu d-djaknu. Id-dalmatika tad-djaknu (jew tuniċella) hija l-libsa proprja li fil-bidu kienu jilbsuha s-seba` Djakni biss. Oriġinarjament din kienet tintlibes mill-imperaturi Rumani u l-Papa San Ewtikju (275-283) kien ordna biex il-fdalijiet tal-martri jitgħattew biha. L-istola jew 'horarium', insibuha għall-ewwel darba fis-seklu sitta fil-Knisja Spanjola. Id-djaknu jilbes l-istola tiegħu fuq l-ispalla u tintlibes b'mod differenti minn tas-saċerdot kif insibu fil-Konċilju ta' Toledo fis-seklu sebgħa. Tintlibes fuq l-ispalla x-xellugija, ħalli in-naħa tal-lemin jibqa` liberu, simbolu sabiex b'hekk ikun jista' bla xkiel iwettaq il-qadi tiegħu. Fil-Knejjes Griegi d-djaknu jilbes l-orarion (stola) fuq l-sticharion (dalmatika) u f'rasu jilbes il-kamilavka. Fil-knisja griega d-djaknu għandu rwol importanti fil-ministeru tal-kant u tal-inċensazzjoni tal-ikoni. Huwa jista' jamministra l-magħmudija 'in extremis', fejn is-sagramenti bħaż-żwieġ huma amministrati mis-saċerdoti u mhux mid-djakni f'dawn il-knejjes.

L-Ordni tad-Djakonat hu l-ewwel grad tas-sagrament tal-Ordni Sagri. Il-Papa Piju XII fis-'Sacramentum Ordinis' tal-1947 jgħid li s-sagrament tal-Ordni Sagri għandu tliet gradi; id-Djakonat, il-Presbiterat u l-Episkopat. Hija l-Konsagrazzjoni Episkopali ta' Isqof li hi l-milja tas-sagrament tal-Ordni Sagri u għalhekk id-djakni u s-saċerdoti għandhom ikunu dejjem f'għaqda mal-Isqof.

Għalhekk id-djaknu jwettaq id-djakonija tiegħu billi jqiegħed lilu nnifsu għas-servizz u għall-qadi tal-Knisja. Huwa jħabbar u jxandar il-Kelma ta' Alla tal-Vanġelu, jista' ukoll ifisser din l-istess kelma ta' Alla u jwassal l-Ewkaristija lill-morda. Fuq kollox id-djaknu minbarra li jgħammed jista' ukoll jassisti għas-sagrament taż-żwieġ. Għalhekk id-djakonija hija marbuta mal-liturġija u mal-karità. Din hija l-missjoni tad-djaknu fil-Knisja.

Id-Djakonat Femminili fil-Knisja Griega u Kopta

L-ewwelnett tajjeb li nsemmu li fil-ministeru ta' San Pawl huwa jsemmi d-djakonessi, fil-fatt għandna lil Febe: djakonessa ta' Kenkre, port ta' Korintu, mibgħuta Ruma bl-ittra lir-Rumani. Il-ministeru tagħhom huwa msemmi fil-kitbiet ta' Klement ta' Lixandra, id-Didaskalija, Origene, Epifanju ta' Salamis, Bażilju ta' Ċesareja, Ġwann Krisostmu u Girgor ta' Nissa fost l-oħrajn. Tajjeb ukoll li ngħidu li għal diversi sekli kemm fil-Lvant u kemm fil-Punent sas-seklu 13 fil-knisja kienet baqgħet teżisti l-figura tad-djakonessi jew 'ministerium feminae' li kienu jippreparaw spiritwalment speċjalment il-katekumeni nisa 'ad ministerium baptizandarum mulierum'. Huma kienu jilbsu l-maforion jew il-velu tal-perfezzjoni. Is-Sinodu Qaddis tal-Knisja Ortodossa tal-Greċja li sar f'Ateni fit-8 ta' Ottubru

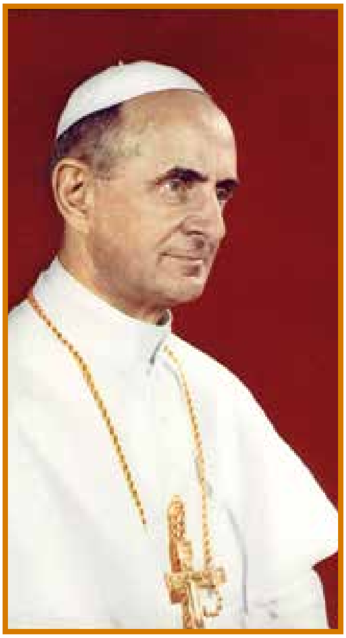

2004 ivvota favur t-twaqqif tad-djakonat femminili. Kemm Evangelos Theodorou u l-monaku Cipriano Vagaggini kitbu dwar l-ordinazjoni tad-djakni nisa fil-bidu tal-Knisja. Fl-1907 il-kummissjoni tal-Knisja Ortodossa Russa kienet irreġistrat il-presenza tad-djakonessi ġewwa Georgia. Anke is-Simposju inter-ortodotoss ta' Rodi fl-1988 saħaq: '*L'ordine apostolico delle diaconesse dev'essere fatto rivivere*'. Anke d-dokument dwar id-djakonat ippubblikat mill-Kummissjoni Teoloġika Internazzjonali tal-Vatikan fl-2002 kien ammetta li l-kanoni 15 tal-Konċilju ta' Kalċedonja fis-sena 451 jidher jafferma l-ordinazzjoni (cheirotonia) tad-djakonessi. Insibu l-ordinazzjoni tad-djakonessi wkoll fil-Knisja Appostolika Armena.

Anke il-Knisja Kopta tħares b'mod posittiv lejn id-djakonessi fil-monasteri tagħha. Fl-1981 il-Patrijarka Shenuda III kien ordna 180 djakonessa (shammasat). Dan kien ikkonfermat fis-Sinodu Qaddis tal-Knisja Kopta fl-1990-1991. Tajjeb li nsemmi hawnhekk il-presenza tal-Ordo Viduarum (mibni fuq it-test bibliku tal-armla li tat kulma kella f'Luqa 21:1-4) u tal-Ordo Virginum bħala ħajja kkonsagrata fil-Knisja Kattolika.

Id-Djakni Permanenti

Tajjeb li ngħidu li 'id-djakni permanenti' li kienu ispirati mill-Konċilju Vatikan II. Fil-fatt kien ġie istitwit mill-Papa il-Venerabbli Pawlu VI fl-1972, wara li kienu bdew il-proċessi fl-1967. F'ħafna djoċesijiet fid-dinja, fejn hemm nuqqas ta' saċerdoti, id-djakni permanenti (li ħafna huma irġiel bil-familja) qegħdin iwettqu xogħol pastorali importanti u qegħdin ikunu ta' għajnuna għall-presbiteri u għall-isqfijiet. L-akbar numru ta' djakni permanenti jinsab fl-Istati Uniti. Min jaf, forsi fil-futur u mhux fil-bogħod, ir-realtà tad-djakni permanenti tkun qed tagħti s-sehem tagħha hawn Malta wkoll. Fil-fatt l-Arċisqof ta' Malta Mons. Pawlu Cremona O.P. tkellem dan l-aħħar dwar din il-possibilità u sabiex jiġi ikkonsidrat u jingħata bidu għal dan il-proċess.

Biblijografija

Arichea, D., "Who was Phoebe? Translating Diakonos in Romans 16:1", in *The Bible Translator* 39 (1988) 201-209.

Aubert M.J., *Il Diaconato alle Donne?*, Milano 1989.

D'Angelo M.R., "Women patrners in the New Testament", in JFSR 6 (1990) 65-86.

Diakonia. Church for the Others, N. Greinacher – N. Mette (eds.), *Concilium* 198/4, 1988.

Ferrari, G., "Le diaconesse nella tradizione orientale", in *Oriente Cristiano* 14/1 (1974) 28-50.

Maddan, W.B., "The office of the Deacon in the Church from the tome of the apostles", in *Indian Journal of Theology* (1959) 59-66.

Mc BRIEN, R.P., *Catholicism,* New York 1994.

Millitello, C., *Donna e ministero. Un dibattito ecumenico*, Roma 1991.

Philsy, S., "Diakonia of Women in the New Testament", in *Indian Journal of Theology* (1979) 110-118.

"We are your servants". Augustine's homilies on ministry, J.E. Rotelle (ed.), Philadelphia (PA) 1986.